

Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди
Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 52 (10037)

1976 чылдың март 2, вторник

1925 чылда
үлгүлэстелген

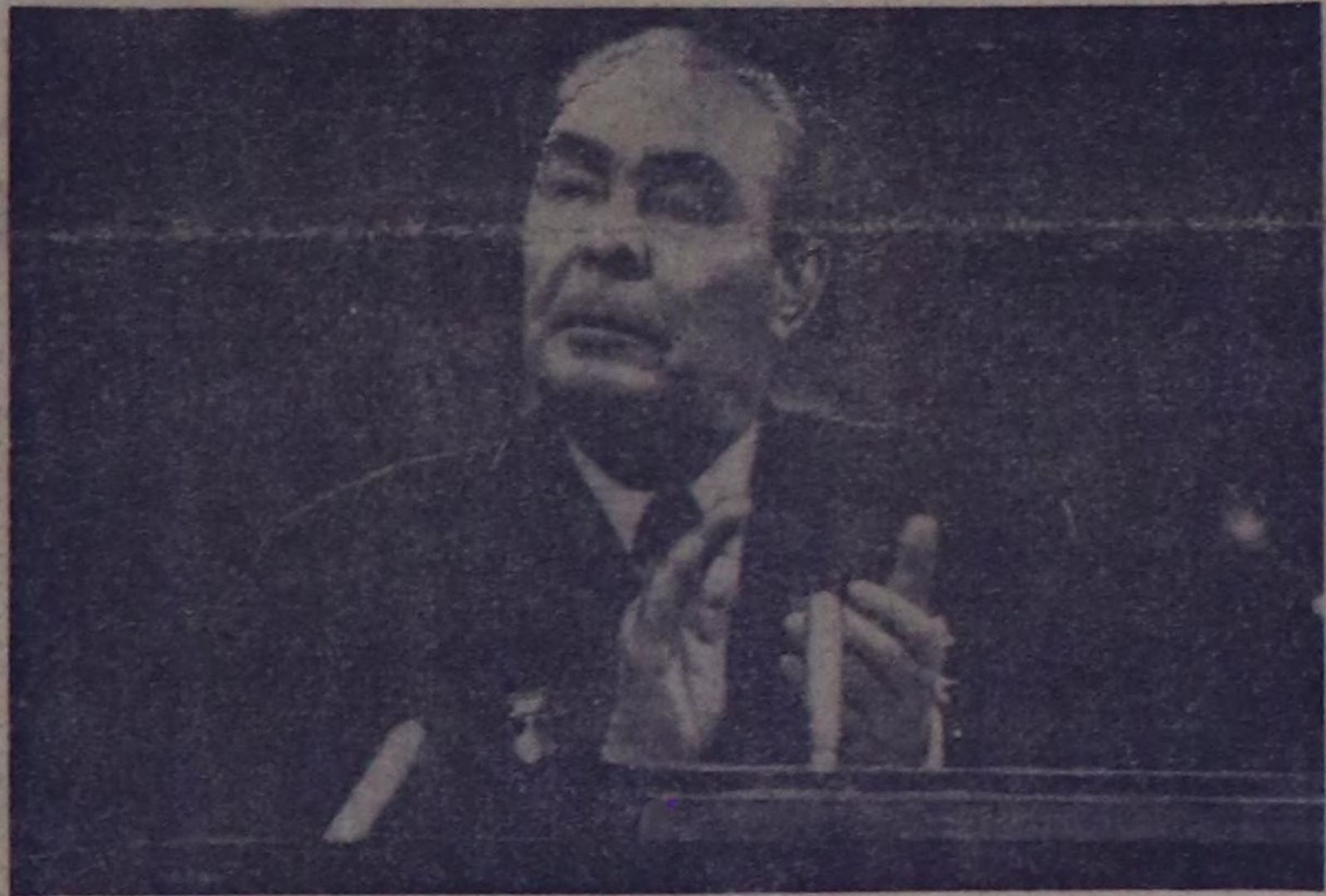
Өртөө
3 1961.

Эш Л. И. Брежневтиң СЭКП Төп Комитединиң Отчөдү болгаш иштики база даштыкы политика талазы-биле партияның ээлчеглиг сорулгалары деп илеткелиниң талазы-биле Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының XXV съездизиниң РЕЗОЛЮЦИЯЗЫ

СЭКП ТК-ның Чингине секретары эш Л. И. Брежневтиң СЭКП Төп Комитединиң Отчөдү болгаш иштики база даштыкы политика талазы-биле партияның ээлчеглиг сорулгалары деп илеткелин дыннап база чугаалашкаш, Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының XXV съездизиниң доктаадыры болза:

1. Партияның Төп Комитединиң политиктиг шугумун болгаш практиктиг ажил-чорудулгазын бүрүн болгаш долузу-биле чүүлдүг деп көөр.
2. СЭКП Төп Комитединиң Отчет илеткелин чүүлдүг деп көөр болгаш СЭКП Төп Комитединиң Отчет илеткелинде эш Л. И. Брежневтиң айткан чүүлдерин болгаш салган сорулгаларын боттарының ажылынга удуртулга болдурарын бүгү партия организацияларынга саналдаар.

Эш Л. И. БРЕЖНЕВТИҢ 1976 чылдың март 1-де түңнел чугаазы

Эштер делегаттар!

Партияның Төп Комитединиң Отчет илеткелин чугаалажып көрүңер, бүгү республикаларның төлөөкчилери—ТК-ларның секретарлары, обкомнар секретарлары киришкен. Ажымчынар, колхозчулар, бистин ителгилериниң база чүве чугаалаңар. Партияның иштики болгаш даштыкы политиказының хой калбак айтырларын аңа көдүргөңер. Бистин солгуруусу ТК-ның чаа составы маңа чугаалаан санал-болжалдары кичээнгейли-биле өөренип көөр болгаш бодунун, ажылынга барымдалаар дээрнине чигинит турбас.

Саналдарың ишти угаанышыңның ам маңа чугаалаңар, үн көз чүүлү оңаллап айткыңар тур мен.

Съездиниң бо иштинде чүве чугаалаан бүгү делегаттар чүңү-даа мурунла, Төп Комитетиниң политиктиг шугумун болгаш практиктиг ажил-чорудулгазын чыгыс үн-биле чүүлдүгүңериниң улуг сепкил ханышың-биле демделгил буруң. (Үргүчүлелди адыш часнаашкыны).

Ол ышкаш, ТК-ның илеткелинде айткан келир үжө угаанышың долу деткимениң база алган. (Үргүчүлелди адыш часнаашкыны).

А бо дээр, эштер, тура-соруун бистин мында илгерилеп турарымыс, бистин хой мында келжүңериниң партиямыс бодунун XXV съездизинге идея болгаш политика талазы-биле сырый каттышкан, чыгыс эңиг келгени ол-дур. (Адыш часнаашкыны).

Саналдарың эң боттук, ажил-агыйжы болгаш принципалдык болганын демделегей барып болбас.

Өрткөн беш чылдың түңнелдериниң шыңгы анализ; партияның болгаш чурттуң амы база келир үжүниң дугайында болжалдар; бистин хөгжүлүстүң амы хой айтырларынның талазы-биле ханы, солун саналдар; бодунун ажил-чорудулгазынга шүгүмчүлөк болгаш негиздеңиг бу-биле чорук—маңа дыңналган чугааларың көз уткаш илгилеп чугаалааскыңар.

А бо дээр, съездиз, бүгү партияда ышкыш, амыдың коммунистерде төлөпгил чугаалыкты сгил колдап турары ол-дур. (Адыш часнаашкыны). Пролетария ин-тернационализмин дугайында, уластарның найырдалың болгаш тайбын дээш демиселдин дугайында сестер чыгыс эл-

тиг чыгыштып турду. (Адыш часнаашкыны). Бо дээр, бистин политикамыс, бис оң өскөр баспас-даа бис. (Адыш часнаашкыны).

Чүве чугаалаанарың кайгамчык улуг көдүрүшкүңү, оларын бүзүрелди, чүткүлдүг хөөңү демделегей барып болбас. Бо дээр, бистин херээжистик чедикши-нинге чайгыш чөз бүзүрелди түнөлдүр. Бо дээр, бистин планнарымыс боттунуң түнөлдү, бир эвес партия бодунун коллективтиг угааны-биле сорулгалар салып, бодунуң болгаш бүгү чурттуң мурунга эңис-соруугаң салган болза, ол сорулгалар чедип алынар, ол сорулгалар шийирлеттинер деп чүрени билди турарың түнөлдүр. (Диктитиг, үргүчүлелди адыш часнаашкыны).

Отчет илеткелди бедиле үнөлдүг бүгү эштерге өөрүп тур мен. Даштыкы өнүктүрүс бистин ТК-ның болгаш Политбюроңуң адресинге, чың адресинге эки сөстөрүң база чугаалаанар. Ыңаала-даа бистер, чедип алган чедикшилерниң коллективтиг амылың, партияның удуржук органдарының-даа, партияның бүгү комитеттериниң болгаш организацияларының-даа кады кылган күженишкениң түңнели кылдыр көөр болуусуңа шын болур ийик. (Адыш часнаашкыны).

Бир эвес чедип алган чүүлдерин чогуу-ру-биле үнөлдү, кичээнгейли бисте ам-даа бар четпестерге, шийирлеттинмезин сорулгаларже моюнор болуусуңа шын болгаш денинч бу-биле кылганмыс ол болур ийик.

Ажил-херекти чогуу-на ыңчар көөр болза, коммунистерниң болгаш бистин бүгү улауустун политиктиг идеясиңиң болгаш чогаалыңа энергиясыңиң өзөринге илгилеп бээр дээрнине съездизиниң делегаттары чөпшээрер бир деп бодап тур мен. (Үргүчүлелди адыш часнаашкыны).

Моң-биле доозарың чөпшээрер көрүңер. ТК-ның илеткелиниң талазы-биле саналдарың характери болгаш ужуз-утказың делгергеней түңнел чугаа кыдырдып мени хостан турар деп бодай-дыр мен. (Диктитиг, үргүчүлелди адыш часнаашкыны).

Шүтү туруп келген. «Ура!», «СЭКП-ге алдар!», «Ленинниң ТК-га алдар!» деп ыңгылар болгаш адыш часнаашкыны диктирер турган).

СЭКП-ниң Төп ревизия комиссиязының отчөдунуң талазы-биле СЭКП-ниң XXV съездизиниң доктаалы

СЭКП-ниң Төп ревизия комиссиязының отчөдун бадылаар.

ИНФОРМАСТЫГ ДЫҢНАДЫГ

Март 1-де, Москвага, Кремльдиң Съездилер өрдүзүңа, Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының ээлчеглиг XXV съездизин бодунга ажылын үнү-чүлдү.

Съезд өртөгнү хураага СЭКП Төп Комитединиң Отчет илеткелиниң болгаш Төп ревизия комиссиязының отчөдунуң талазы-биле санал-оңал бээрин совса-дыр дугайында шийирлип хулаап алган.

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитединиң Чингине секретары эш Л. И. Брежнев түңнел сөс ал, чүве чугаалаарга, съездизиниң делегаттары болгаш аалчылары ону чылы-биле уткаштыр. Он чугааланың соонда аалга динимиттиг, үргүчүлелди адыш часнаашкыны боол турган. Шүтү туруп келген. Адыш часнаашкыны чыгыштып турган. «Ура!», «СЭКП-ге алдар!», «Ленинниң ТК-га алдар!»—дөң үнөр дыңналып, чыгыштып турган.

«СЭКП Төп Комитединиң Отчөдү болгаш иштики база даштыкы политика талазы-биле партияның ээлчеглиг сорулгалары» деп илеткелди дугайында Резолюцияны съезд чыгыс үн-биле хулаап алган. Он төлөвлөшүн съездизиниң тургусканы комиссияны мурунлаан СЭКП-ниң Москва хооркомунун бирги секретары эш В. В. Гришин кырген.

СЭКП-ниң XXV съездизин партия Төп Комитединиң политиктиг шугумун болгаш практиктиг ажил-чорудулгазын долузу-биле бүрүн чүүлдүг деп көргөн.

Съезд СЭКП Төп Комитединиң Отчет илеткелин бадылаан болгаш СЭКП Төп Комитединиң Отчет илеткелинде эш Л. И. Брежневтиң айткан чүүлдерин болгаш салган сорулгаларын боттарының ажылынга удуртулга болдурарын бүгү партия организацияларынга саналдаар.

Съезд СЭКП-ниң Төп ревизия комиссиязының отчөдун чыгыс үн-биле бадылаан.

Съездизиниң Президиумунун заасканын бугаар СЭКП ТК-ның Политбюро ке-жигүңүгө кандидат. СЭКП ТК-ның секретары эш Б. Н. Пономарев «Империализмге болгаш реакцига хоругдаттырарга хосталга» дугайында СЭКП-ниң XXV съездизиниң делегаттарын төлөвлөшүн номчав. Эл делегаттар чыгыс үн-биле хулаап алган.

Мартын 1-де 15 шакта Съездилер өрдүзүңа, Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының XXV съездизиниң кежигү-чүлү хулаап алган.

Делегаттар съездизиниң хуң чуртунуң үшкү айтырны чугаалажып көөрүнө агаалып кирген.

«1976—1980 чылдарда СССР-ниң улус ажил-агыйжы хөгжүлүрүнүн кол улаанышкыны» деп илеткелди СССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы эш А. Н. Москаль кылдыр, съездизиниң делегаттары болгаш аалчылары ону чылы-биле уткаштыр.

ИМПЕРИАЛИЗМГЕ БОЛГАШ РЕАКЦИЯГА ХОРУГДАТТЫРГАННАРГА ХОСТАЛГА!

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының XXV съездизиниң медегелели

СЭКП-ниң XXV съездизиниң сөс-сет коммунистерниң бүгү совет улауустуң тура-соруун илгерилеп, империализмге болгаш реакцига удуз коммунистер-биле, бүгү-ле демиселчилер-биле база хамыктык мурунлаа — фашисттер дериң-дөшкөннөргө таварышканын биле, албадал лагерлеринде болгаш кара-байжыңдарда хилчкестерин, дериң хилчкестериниң таварышкы турарлар-биле боттарының амы-дугаалык, бузулбас эл-каала-биле көдүргөңер. Уругайың Компартиязының ТК-зының секретарлары Х. Пестин, Х. Л. Масаров хосталга, бүгү-ле уругайың коммунистерниң, уругайың калбак фронтунуң Президентиниң Л. Сереняни болгаш өске-даа демократтары хосталга!—деп негез тур бис.

Паратвайың Компартиязының Даргазы Антонио Майла-на кара-байжың калмазында 18 чыл хилчкестеттирип чы-дар. Эл дериң шериг диктату-рамын бүгү чуртта тергилеп турар. Антонио Майла-ны хосталга! Паратвайың Компартиязының секретары М. А. Солары, өске-даа чүс-чүс паратвай патриоттары хосталга!

Гватемалага совет чылдарда Гватемалады Күш-ажыл партиязының Чингине секретары Б. Альварес Монсон биле У. Альварес Арельяно олар дериң ажилдашкыларын уламында улаштыр-улаштыр өлүрткен. Бразилиада Компартияның болгаш демократтыг оппозицияны ажилдашкылары кара-байжың-нардан не чокка чиди турар. Аргентинада Компартия бол-гаш депшилетки өске-даа ор-

ганизациялар реаксылыг күш-териниң талазында террорга үргүчү таварыш турар. Гаи-тада террор консавий турар. Ол бүгү дериң-дөшкөннөргө бодунун шийирлиг удур-шымкыны съезд медегел, ол дериң-дөшкөннөргө совса-дырың негез тур!

Африкада национал-хосталгалыг шимчээшкениң шыгаралдыг ажилдашкылары болур Гвинеяны болгаш Нигерия Шенек ортуздарың Африка хамаарышпас чорук партиязының Чингине секретары Амилкар Кабрал биле Мозамбиктиң Национал хосталга фронтунуң Президентиниң Эдуардо Мондалье империализм агенттарың хо-аундал өлөгөнөр.

Муруну-Африка Республика-ны, Намбияны болгаш Зимбабвеңиң улаустарыга удуз расисттер тергилдеди кижи төрөлтөгөннүң пүтүрү-чөңгө болуу турар. Кайгам-чыктыг гуапыл, расизмге болгаш сонал чөптүг эвес чо-рука удуз сымыч эс демиселчи—Бразил партияны кара-байжың аргентайдыг а-жылды тургаш өлүргөнөр. Африкада эң хоочу компар-тия — Муруну-Африканы Коммунистиг партиязының хоругдаттырар өске-даа ажилдашкылары эң аар-берге байдалда турар. Расисттер болгаш оларын өмөржикчи-леринге каршы! Африканы муруну талазында национал-хосталгалыг шимчээшкениң бүгү киржикчилеринге хосталга!

Империализм муң-муң комму-нистерин кыры-хылдан. Кара-байжыңдарда, албадал ла-герлеринде ам безин поа-

тика талазы-биле хоругдат-тырар он-он муң кижи-лер хилчкестеттирип чыдар. Империализм хосталгалыг, бүгү патриоттарыңа хостал-га!

Израильге эжелеттирген илчкестер чедип бодунуң ула-уузуңа хамаарышпас күрү-сиз болур ымыктыг эргезин дөң, агрессияга удуз демиселчилерин тудуз хоругдап турар болгаш хоругдала ту-дуз турар.

Политика талазы-биле хо-ругдаттырар чүс-чүс кижи-лерге — коммунистерге, социалистерге болгаш өске-даа демократтарга дүрүм бугаар хосталгалыг тыштарыңдан Ис-паниада ам-даа ойталап хо-рар. Испан улауустуң чөптүг херээ дөң демиселчи турар бүгү-ле кижи-лериниң съезд деткип тур.

Тайбынны болгаш улаустар-ның амы чок чорутуун чы-гышты чок калмакчылар, күш-ажыл кижи-лериниң аргес-амыкты дөң, кижи төрө-лөгөннүң эң аяк кызыр ула-дөң туртуштуң демиселчилер — коммунистерниң астен-сүр-ер болгаш майа көөр чорутуу съезд шийирлиг буруу шаап тур.

Резолюция, хосталгалыг шимчээшкениң хилчкестет-тирген демиселчилерин бол-гаш наадарларын бодунуң бу-рун долу деткип турарын съезд илеткелди, оларга ам-дунамын байырын чедирит тур.

Пролетария интернациона-лизмин өлдүр удуз херээжге совет коммунистериниң өскөр-лөш чок ымыктың демсиз кылдыр делегейин коммуни-стер, амыкты болгаш нацио-

нал-хосталгалыг шимчээшкениң наадарларыңа, чорутуу аяк кызыр дөң аяк дайы-нарың хосталгалыг өлөгөн эрес-шүдүгү демиселчилерге ту-решкалыг Москвага тургузар деп. СЭКП ТК-ның Чингине секретары эш Л. И. Брежневтиң илеткелинде кудургаган саналы СЭКП-ниң XXV съездизиниң делегаттары хосталгалыг аяк чүткүлдүгү-нүң тур.

Төртүңнү чорудулаагы тер-рор-биле ара зонгалаар дээр калдык-да аралдашкылар буура дүжөр азырын болшенистерин, оларга хосталгалыг, өске-даа чурт-тарын революшчуларың хой-хой салгаларың дур-жулгазыңа билер бис.

Демиселчил, демократия-ны болгаш социализмин аяңгардыч күштеринге удуз террорун болгаш дериң-дөшкөннөргө совсадыр дөң, реак-цияга хоругдаттырар бүгү кижи-лериниң хосталгалыг демиселге улам илгерилеп кир-геринге делегейин бүгү-ле коммунистерниң, бүгү бурттар-ның амыкты конияры, хой-лунти болгаш политиктиг ор-ганизацияларын СЭКП-ниң XXV съездизин кыргырын тур.

Өлдүр улау болгаш буныгы аяны сорулгалар дөң демиселге сорапкыны-биле дөң-шүт эс-сеткил каттиштыр-галыңа денинч чачылдарын СЭКП, Совет Социалист Рес-публикалар Эвилелиниң ула-устар моон сонгар-даа чыгыш чокка агаар, пролетар-ия интернационализмин хер-ээжге негезде шытчы болур.

Эш А. Н. КОСЫГИННИН илеткелинин төнчүзү

(Эгези 2, 3, 4, 5 арынарда).

шализмнын болгаш улустар арасында тайбынын херээ камгалап турар. Ызын бунини, улут сорулгаларга болгаш идеалдарга бараан бооп келген армия тоотура турбаан. Ычанап бистин Совет Армияны, Шериг-Далай Фодуус болгаш кызыллар шеригтери бүтү улустун хунд-келлиге болгаш сатын салышкындыга берген.

Бодуун шыгарынын, бүтү улапшылыктын талазы-биле чаа беш чыл — ол дээге тайбынын, делегейге дүшкүрүтүрүкү улам чыл чавырылдарынын беш чыл бооп турар. Ум план тайбын тургузуктуга совет улустун ханы согуургалды. Коммунист партиянын болгаш Совет күрүенин тайбынга ынакшылыг потыкказын бүтү кижиге төрелтегенге база катап көргүзүп турар.

Эштер! Бистин съездисте коммунист болгаш ажал-чын партияларын база революст-демократтыг күштерин

төлөктелери олуржуп турар болгай. Съездиге чутала-рында олар ажал-агы болгаш культуру тургузуктууга бистин челиштинеривисте, улустар арасында тайбынны быжыктырып, делегейин социалист системанын, делегейин коммунист болгаш ажал-чын база пайынал-хосталгалыг шимчешкиннин хожулдуга дээс демиседе СЭКП-нин болгаш Совет күрүенин күженишкенин бели-биле үнелээр.

Бистин экономиктиг челиштинеривист делегей социализмнин херээге, социал дешилтегнин херээге бараан бооп турар. Бистин партияныс болгаш бүтү совет улус онту беш чылды боттадылган, тайбынын, национал хосталган болгаш социализмнин бунини херээ дээс бүтү-ле революстуг база дешилтег күштер-биле калы моон мур-нунда ышкаш база-ла чангыс олуртта демисежир дээрин

даштык өнүктүривисте, империализмге улур шинти демисе талазы-биле аш-өрлөривисте ботурадып күзөп турбис.

СЭКП Төп Коментелиниң Чингиве секретары Леонид Илчт Брежневтин съездиге өтөт илеткелине хандыр чырылгыс берүскен делегей хожулдугу дашылган чырылгыс улум улут калыбынныга чедер болгаш ол чүтү-лер тайбынныг, демократиян болгаш социализм күштеринин өргө-ажыктарына бурун дүгүр алаар деп быжыг ботур-биле бистин бектик соолуг чүрбис беш чылныч кырып турар бис. Бистин зенинч партияныс, бүтү совет улус ам барык алды ол чыл шинтеде чүтү бодуун улут чуртунга чаа амдыралдын иленилгит тургузукчулары бооп турарында эвес, хары делегей хожулдугунын бүтү чорудалгында база аажок улут күштүг үрө-түнелдиг салдар чедирин турарында чайгаар сеткил ханып турар.

Бистин чуртуусна коммунист шинтедеде туруп тур-гуарынын оруунга база бир чаа беш чыл турар-дыр. Ол чылдарла партиянын, бүтү совет улустун чотгадыны, тургузукчу ажал-чорудулгазы XXV съездинин салга өндүрүлүшү ажал-чорудулгазын шинтедеде үнелген болур. Онту беш чыл бистин коммунисттеринин денин улут партиянын идеаларын шинтедеде дээс мэдирит ажал-чын ангын, алдарыг хожуучу таралачыларын, улусту шинтедедеде чыл тоотурут ажал-херектер-биле дем-делеттер дээр бистин съездигин ажал-чорудулгазы ханын-биле ботур-дыр!

(Эш А. Н. Косыгинин илеткелинин ала олурганнар улут кичээт-биле дыннаан болгаш үргүдүлгелгиди адын час-кашкыныры ону хой удаа үс кирип турган).

УЧИЛИЩЕНИН БЕЛЭЭ

СЭКП-нин XXV съездигинин амыттынып турар хүнеринде Кызылдың эми училищенин улут залыга ак-ан халаттар, бөртөр кеткен, анык мыстар, болдар долур чыгып келген. Эми училищенин элчеглиг доозукчуларын дипломнар тыпсырынын ба-нырлыг булалы болуп турган ол.

Ортуман эртемниг фальшер эми болурунун долу өөредилге курузун эртен, күрүне эки-заменерин челиштинеривисте дү-жаган 148 аныктар дипло-марны алган. Оларын арасында Ольга Маневова, Татьяна Балина, Нина Елтанец олар ертерин эки доосканынын ны-зыл көрттүг дипломнар ал-ганнар.

Доозукчулар училищеге ийи чартык чыл бурунгаар кирген-нер. Ол үенин ишинде олар терапия башкызы А. Дикун-ванович, акушер-гинекология башкызы Н. Пахомович, микробиология башкызы Г. Но-зулинич, урулгар аарыгла-

рынын башкызы Н. Донган-тык болгаш эске-дээ эртемниг башкыларын улутулгазы-биле аарыг кижилерин эмнээр-кини, аарыгларга улур демиселди, чонун кадык камгала-лынга төлөпиг бараан болу-рунун чамыттарын шижээди-п алганнар. Веределгезинин чыл-дагында Наталья Содуан, Ан-тонина Сомова, Лия Дамын, Вера Елизарова, Галина Пор-жу болгаш эскелер-дээ били-лөжө чүтүлүүн, кызымак-кайын, хей-нити амылгыга иленилгитин көргүскөш, күрү-не эки-заменерин база эки ду-мазганнар.

Кызылдың эми училищези тургустунганындан бээр 30 чыл оюн бо өөредилге чылы-нын эгинде демделгезин. Ол үенин ишинде училище орту-ман эртемниг 2600 ажыг эми амылдакчыларын белеткис.

Оларын кол нуруузу респу-бликанын аныг-ангы булуна-рында чонун кадык дээс тур-жуп турарлар. Чаа доозукчу-ларын республиканын хоорай, суурлары манай турар.

М. СААЯ.

ЧУРУНТА: дипломнарны Ты-ва АССР-нин кадык камгалап министрнин оралакчысы О. Х. Ондар, училищенин директору

Дипломну холга туткан

Чоонта чаа Тыванын көдээ ажал-агы техникумунун зоо-техника салбырынын доозукчу-ларын багырлыг келжээс болуп эртен. Аңаа көдээ ажал-агынын специалистери деп атты дөрт чыл ишинде өө-ренип келгеш, чедип алган оол-дар болгаш кыстарга тускай ортуман эртемниг дипломун тывыскан байырлыг хурал бол-ган.

— Бо хүнден эгелеп силер көдээ ажал-агынын специа-листери силер. Бодунары мас-са чонун ортуунга төлөпиг ап чоруурлардан аңгыда, си-лерниң биликтер база чутула черни элээр—деп, техникум-нун директору Дмитрий Ани-симович Колесников чугаа-лаан.

Ортуман тускай эртемниг диплому доозукчулар Вален-тина Бугатова, Надежда Вост-рикова, Ирина Таванкай, Вита-лий Доспан-оол болгаш эске-лер-дээ шупту 27 кижиге ты-выскан. Оларга ийи күрчү думалары тураскал белек-тер болгаш чектер тутсуп, күш-ажылчы башкыларын эки эгелерин күзүзүнэр.

Доозукчу Наталья Колмакова он келжээгө сас алгаш:

И. ХАРЛЫГ-БОРА.

ЧОННУН КАДЫНГА

Эрткен патишадда Кызылга республиканын кадык камгалап черлеринин ажал-агы-ларын чотуула хуралы болуп эртен.

Эрткен 1975 чылда ажал-чын калык камгалагынын талазы-биле кылдылган ажал-дар болгаш келер 10-ту беш чылда сорулгалар дугайында илеткелди Тыва АССР-ини ка-дык камгалап министри эш Н. В. Силыг кылган.

Хову-Ажы эмнелгезинин кол эми Г. Т. Москалев, респу-блика эмнелгезинин кол эми-нин оралакчысы Л. Л. Ка-релина, профинделеринин область чөвүлелинин хары-салгалыг секретары С. Д. Ки-рова, Чоон-Хемчик районун халлаварыг аарыктар эмнел-гезинин өргөлөкчизи Н. А. Вологина, республиканын ту-беркулэка улур диспансеринин кол эмининин оралакчы-сы Е. М. Мескьо, республика-нын санепидемиологиянын кол эминин Ю. П. Бахвев, рес-публиканын божудулга бажы-чынын кол эминин Г. И. Фе-дорович болгаш эске-дээ эш-тер сапал берген.

Тоску беш чылда медицина

ажылдакчылары чонун ка-дык камгалап талазы-биле эвээш эвес ажал-агы кыл-чоруткан. Чүтүле 1975 чылда беш калык камгалагынын херекелдеринге 16 млн. 393 муң, азы 1970 чылда деңизерге 4 млн. 125 муң хой акаша та-рылгатылган.

Кадык камгалап албан чер-леринин материал-техникат баазаы база экижип турар. Эрткен. Танды районунда эмнелге комплекстери, Ак-Довуракта урулгар эмнелгези, республиканын санепидеми-логия тутуруп турар. Бо чы-лын чаа Шаган-Арыкта эм-нелге комплекзини база туту-руп эгелээр.

Илеткелди болгаш сапал берген эштер эмнелге ажал-агы черлеринде, чонун ка-дык камгалагында ам-даа бар чептеринин илеретин, оон дугайын база шыңгыч чутаа-лашкан.

Ук хуралдын ажалында СЭКП обкомунун секретары Д. К. Ооржак кырып, чүве чу-лаалган.

АЖЫЛ-ИШЧИ СОРУЛГАЛАР

Ыштан кылбас-ла чүвеви-чок. Чараш мебельден эгелээш машиналарын нарын кезек-теринге чедип кылып турар. Саазынар, шуугайлар, кылы-мал алгы болгаш торгу—шуп-ту ыш. Ыштан 20 муң ажыг азы-бүрү кымылгар ботуруп турар.

Бир кубометр ыштан 600 трикотаж костюмун, 1500 метр торуну, 4000 эжеш торгу уктү, 170 килограмм кылымал дукту, 100 килограмм чигирин болгаш оон-дээ эске чүдөдери кылып болур.

Оон аңгыда, арга-арыгларга өзүп үнүп турар байлактар: азы-бүрү кат-чизин, тоорук, эмнер кылар үнүштер кижилерге хей-хей ажал-дузаны чедирип турар.

Тыва АССР-нин арга-арыг-лары байла. Оларын 45 хуу-зун элээр шөпчөр чоңа тоорук берип, үнелгит дилиг ма-териалы болуп турар.

СЭКП-нин XXIV съездинин шинтедеде ажал-агы ала-га боттадылган, республика-нын мын ажал-агы чери тоску беш чылда ыш улустурун саймаларында улут челиш-тинеривист чедип алган.

Эрткен беш чыл дугузунда республикага 10900 гектар черге ыш тараан болгаш 10519 гектар шөдүн мөжүн катал олурткан. 15100 га арга-арыгнын санитарлыг байда-

лыг экижидип, аңаа ары-лаашынын кылып чоруткан. Оон-биле чергелештир хөрү-нүп хаттан болгаш сугдан үрелер чорутууга удур хемчел-тер алынган.

Ыш ажал-агы черлеринин улустурун ботурулгезинин хем-чези 8-ки беш чылда дең-изерге 2,1 катал эске, а улус ажал-агынын херекелер ба-раан ботурулгезинин болгаш ону ботурулгезинге херекелери-нин хемчези 3,2 катал, оон шинтеде культуру амылдар-хандырылгага 4 катал ула-ган. Оон-биле чергелештир боту-руп үнүштер продукциянын шынары экижип.

Республиканын арга-арыг ажал-агынын көдээ ажал-агыга улут дузаны чедирип келген. Колхозтарга болгаш совхозтарга сипенин, боту-ручун, витаминин сипен дал-ганын 1484,5 муң рубльге сайгарган.

Сал ажалын саймаларын-че болгаш чымжырга белек-теринге ыштан кал кичээл-гезин эртен беш чылда улаптырып келген. Черик каттары, тоорукту болгаш эм үнүштерин белектер ажал-дарына баа чоруткан. 69 гек-тар черге кат-чизин тараан, оон 137 тонна дукту алды-ган. А чымжырганын 582 гек-тарга тарып олурткан.

Эрткен беш чылдыг дургү-

Тускай кино үндүрген

Февраль 28-ге Москванын кинотеатра-рында тускай — «Дешининин тутуну ала-биле» болгаш «Партияныс херээ — улустун херээ» деп кинолар көргүзүп эгелээ. Оларда Совет Эвилелиниң Комму-нист партиязынын XXV съездинин ажалынын баштайгы хүнеринин дугайын көргүзүп турар.

Киноларда улутчул болушкун-нары — съездинин ажалынын, «СЭКП Төп Коментелиниң Отчуу база иш-

тиги болгаш даштык талазы-биле партиянын ажалыг сорулгалары» деп илеткелди СЭКП Тө-п Чингиве се-кретары эш Л. И. Брежневтин кылганын, а ол ышкаш партия чымжыны делегатта-рынын болгаш ажалчыларын чүве чутаа-лап турарын көргүскөн.

Кинону документалдыг фильминин Төп студиязы тиргизген.

(СЭТА).

Агаар

ЧАСТЫН ЭГЕЗИ

Кыштын сөөлү айы—Фев-раль доозулган. Оон бирги он хонунда чыгып, ийини он хонунда кылым хар чатган. Республиканын барынын рай-оннарында харыч кылын моон мурунда чылдарда он сантиметрден ашпай турган болза, февраль 10-12 хүне-ринде 20 сантиметр, а чамдык черлерге 30 сантиметр эгелен.

Тыванын төп болгаш чөөн рай-оннарында база кылым хар дүшкен.

Февральдыг бирги он хо-нуунда каянгызында-дээ

26—31 градус соок болур. Хү-дус 12—17, чамдык хүнерде 5—10 градус соор. Айнын ор-тан үнелген эгелээш агаар-ынга градуус белин эгелээр.

Дүне 18—23, хүдус 5—10 градус соор, хүдус чамдык черлерге так градуус болур. Сөөлүг беш хонукта чымыр. Хүдус 3 градус чедир чы-мыр.

Айла хар чавы нормалан 3—4 мм куду. Баштайгы он хонуктун эгелээш, ийини он хонуктун төтүрүлдө хар чымыр. Уш дугаар он хонукта

Март айла кошмак хат ха-дыр.

В. БАТРИННИН, Кызылдың гидрометеоро-логиянын улут инженер-агрометеоролог.

Бойдус—өңнүүвүс

зунда ыш дилер 5 чөхтерин, 5 машина кирер гаражы, бе-лен продукцияныгызга 6 скарты, 330 дөбөжүн метр шөлүг 55 чуртталга бажынын ажалгалга кирген. Механизм-тарынган скартар туудун ам-гы үеде кылып турар.

Бо бүтү чавытталар ыш ажал-агы ажалдакчыларын амылдар-чорутталганын экижидерин болгаш эконо-миктиг көргүзүлгезин чедип алдырыпга улут ажалын берген. Күш-ажылына ботурулгезин белидеринин планын эртен беш чылда 106 хуу-күстөттин-ген.

Тоску беш чылда бедик көр-гүзүлгезин Каз-Хемнин, Кы-зылдын, Тоюнуун ыш ажал-агы черлери чедип алган. Олар 1975 чылдын дөртүк кварталынын эгеленде-ле кол-кол көргүзүлгезин ажал-биле беш чыл планын күстөткенин дугайында илеткелер. Артан мын ажал-агы участоктары планын олаалдарын декабрь 1-де күстөткенер.

Челиштинеривисте чеге-лештир, ыш ажал-агы чер-лерин коллективтер, оон ажалдарында чептер ам-даа хей. Ыш олуртуп ажалдар планда көрүлгезинден 2 хуу куду болуп турар. Оон чылда-гааны — ыш тарып черлер-ини эвес шилип алганын-да, агротехниктиг чурумнары

чамдык ажал-агыларын са-агы черлеринге өрт-химиктиг станцияларын тудары, олар-ны амгы үенин өрт өжүрер херекелер-биле чептерин көрүлгезин. Парашют-десант ала-балынын болгаш ужулар аппа-раттарын, (самолеттарын, вертолёттарын) ажалдарын планан, арга-арыгта бо-лу берилгелер ортуу ча-за тепсин, азы кылымал чаа-шкынары чадырарынын арга-ларын ажаллап тургаш өжүрер ажалдарын чорутары көрүлүп турар.

Оон аңгыда, калып, кургап калган чымжырга, кат сыта-рын катал солуп алдыры-нын талазы-биле комплекстиг ажал-чорудулганы кымыр планаттылган. Беш чылдын тәңтүзүнде 350—400 тонна чымжырганын чылда ап болу-рунун аргалары бо бүтү ажалдарын кылып чорудар база болуур. А оон дараа-зында чылдарда ол сан 1000 тонна чедер берип болур.

Ыш ажал-агы черинин ажалдакчыларын мурунда тургустунуп келген бо сорул-галарын күсүлгезин ботуруп аргалары бар. Орта хей-ни-тинин киргизиле база-ла чу-гула роадуг дээрин айтыры чутула.

Т. ВОРОНОВ, республиканын ыш ажал-агы эргелелиниң начальниги.

КОМАНДА ААЙЫ-БИЛЕ БИРГИ ЧЕР ДЭЭШ

Спорт

Кызыл хоорайнын улустурун ботурулгезин, алаан организа-циялар арасында чемпион ат дөш тыдыраа маргылдаа, эртен пөдөлгө эгелээш. Ына шупту 10 команда кырып тур-рар. Команда бүрүзү 4 эр, 1 херээжен ойнакчылыг.

Дугаар тиргизилгенин соон дарып ойнакчылар ботта-рылгы олуттары эгелен. 50 кижил ажал-агы улаа шиде-раа кутурун саймаларын ба-рымдалаан, бир салгыны ийи болук болуп алган ойнакчы дугурулган. Баштайгы хүнде ойнаа 6 командадын шинте-де эртен чыгы хоорай чемпи-ону — геологтар команда-сы биле республиканын эл-де урулгарын спорт школа-зынын шидедраларын ужуражышкыны спортчу чы-

дыг демиселге эртен. Бир ду-гаар хөлге мастерге кандидат Н. Шингити биле геологтар-ныц пилыгар шидедралыг, эртен чыгы мындыг хөвир-нин маргылдаагы бирги хөлге чемпионнаан А. Митус таварып берген. Кайы-даа та-ла ачыр-даттар ойнап кирген. Кара талазы-биле ойнаа Митус шаан халлашыкына күшкелдирер сорулгалыг по-лын улап, талазынча солаа, Оюнуун ортуунга чедир оон төп шөлге турган оолдары ботурулгезин, мерөө үерин-че чорутуу белектерин, поин талазынча халлашыкына күшкелдирер болган. Шингит Митуса 1975 чылда уттурган, а бо ойнаа ботомчактыг, бо-дуга ботурулгезин ойнаа, са-лыгын чотуурунда артык те-

вельд апарган. Маңаа мастерге кандидат удуралыкчы А. Митусту уткан.

Херээжен улустун арасында беш хөлге ойнаа геолог Т. Сизаренко Т. Мистрияков-ны улап алган, үшү, дөртүк хөлдүк ойнакчылары К. Киль-чак, С. Аракчаа № 4 шко-ла, В. Шапирский спорт шолонгозынын шынар командалыгы улур ойнаа база 0,5 сапта уттурган.

Култура министрствозу-нун М. Хомукш баштаан ма-малдары бо ойнаа дөртүк хөлдүк дөмчөлүк дөртүк 4,1 сапта уткан, дараамыда хү-де башкы институтунга 1,5, 3,5 сапта уттурган.

Тыванын геология шинте-де эжелдигинин шидедралы-чылдары № 14 механизация

эргелелини болгаш авторун техникумунун помалдарын чыгы-биле улуп ап, маргы-лаада кырып турар артан командаларын баштай берген. Олар 3 салгыдан 11,5 сапты алган.

Бо эртин турар хоорай че-мпондарында дугузгалыг хоо-чуп шидедралыг П. Берков-ич, Х. Ондар (башкы инсти-тут), М. Кепин-Понсан, А. Даваа (Култура министр-ствозу) олардан аңгыда, аны-ял бирги разрядчылар В. Се-ливерстов, В. Шапирский болгаш эске-дээ ойнап тур-рар. Маргылдаа март 13-ке че-дир үргүлгезилер.

Д. САЛЧАК, маргылдаанын коа секретары.

УНИВЕРСИДА

Бүтү-россияны ийги кыш-кы студенттер оюнары эртен өспөрселде Краснояр-скиде амыттылган. Баштайгы чептоннар илереп эгелен.

Кемероо университетинин студентини Владимир Макеев биле Красноярский эми институтунун таваны Назе-жа Шетова алдын медалдар-га чалал алган. Олар сла-вога (лазган) ажалыг база-ры) болгаш улут савомга тилгилер, Казаньда келген Розалин Бактев 15 болуп 30 км-ге шылтаран.

(СЭТА).

ТЕЛЕ-ВЛЕНИЕ

МАРТ 2-ДЕ

МОСКВАДА

8.20—Металлер

8.30—«Горнистер, кыгыла харыларын»

9.15—Москва дугайында шү-дүлгөр болгаш мрлар.

Өнүг.

9.30—«Чеве, кыстар» Өнүг.

11.30—Документалдыг онуту-тефелиннин баштай-гы көргүзүлгезин.

12.30—Фильминин — урул-дарга. Кыска уран-чел-ени онуту фильминин программасы: «Холдай дурап», «Угесте өргө», «Кым дынаамды, кым көргөш өнүг».

13.30—Күрүенин Н. Осинов аттыг орус улустун ор-кестри ойнаар. Өнүг.

(Кызылдуу).

14.00—«СЭКП-нин XXV съездинин» Өнүг.

КЫЗЫЛДА

15.00—«Кудуучу, Уран-челен фильм».

16.30—«Ермак Серкелеев».

Фильм-коопер.

МОСКВАДА

17.00—«Уе». Информастыг про-грамма. «СЭКП-нин XXV съездинин».

18.00—«Чеве, кыстар» Өнүг.

19.30—Коопер. Өнүг.

19.50—Никоулдуу.

20.00—«СЭКП-нин XXV съездинин» хун демделгезин. Өнүг.

КЫЗЫЛДА

20.30—Телевизор.

20.45—«Хуу бур». Докумен-талдыг фильм.

21.00—«Бистин ажалчылары-ныс». Дамчылдыга.

21.30—Телевизор.

21.40—Чаралдар.

МОСКВАДА

21.45—«Фантазия». И. С. Тур-теветини «Турму суг-лар» деп тоожууга үн-дөлгөш тургускан уран-челени онуту телефелин-нин баштайгы көргүзүл-гезин.

23.00—00.00—«Уе». Информа-стыг программа. «СЭКП-нин XXV съездинин».

АГААР

Бөгүн республикага элпир бугултаар, чагбас. Язы-бүрү улапшылыктын хаткы дү-гени секундда 3—7 метр че-лер. Агаарнын температурасы далайг чедерге 5—10, эске артыкларында 15—20 градус соок болур.

Ызыда шокар бугултаар, чагбас. Хаткыг күжү кош-кан. Агаарнын температурасы 15—17 градус соор.